

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII

ARIA CURRICULARĂ: ***LIMBĂ ȘI COMUNICARE***

FORMAREA ABILITĂȚILOR DE COMUNICARE

CLASELE I – VIII

***PROGRAMĂ ȘCOLARĂ PENTRU ELEVII CU DEFICIENȚĂ
MINTALĂ UȘOARĂ ȘI MODERATĂ***

Aprobată prin Ordin M.E.C. nr. _____

Iași, 2005

NOTĂ DE PREZENTARE

În formarea personalității copilului un rol determinant îl are **comunicarea**. Trăim într-o lume care *nu poate exista fără comunicare*. Prin comunicare, se realizează activitatea de transmitere intenționată a datelor și a informațiilor, satisfacerea nevoilor personale precum și legătura dintre oameni. Comunicarea interumană se desfășoară cu ajutorul *limbajului verbal și nonverbal* prin care se schimbă mesaje pentru a influența calitativ comportamentul unei alte persoane.

Realitatea vieții, ne demonstrează că prin intermediul comunicării verbale, copilul / tânărul cu deficiență mintală *poate transmite* ceea ce percepe, simte, dorește, intenționează, gândește, cu alte cuvinte, transmite întregul conținut al vieții sale psihice. El va ajunge *să fie integrat din punct de vedere social*, în măsura în care se poate servi de limbajul verbal și poate comunica. Dezvoltarea abilităților și deprinderilor de exprimare orală rămâne un obiectiv de permanență al școlii speciale, fiind izvorât din necesitatea de a pregăti elevii pentru inserția socială. Căci, oricare ar fi meseria spre care se îndreaptă aceștia, ei nu se pot realiza în societate dacă nu au capacitatea de a comunica cu semenii lor pentru a-și împărtăși experiența și pentru a primi din experiența altora.

În acest context, comunicarea verbală reprezintă pentru elevii diagnosticați cu deficiență mintală, una din cele mai importante căi de cunoaștere a lumii înconjurătoare și de integrare în viața socială. Copilul deficient mintal prezintă o evoluție întârziată a limbajului față de normal sub toate aspectele: fonetic, lexical, semantic și gramatical, datorită specificului proceselor sale psihice, care îi afectează achizițiile lingvistice.

Evoluția întârziată a limbajului se datorează și relațiilor deficitare cu mediul social, în special lipsei stimulării verbale corespunzătoare de către familie în copilărie.

Evoluția întârziată a limbajului cât și *marea frecvență a tulburărilor de limbaj* – sunt caracteristici care determină în contextul școlii speciale *necesitatea structurării unui mediu școlar stimulat din punct de vedere verbal*, care se poate asigura în special prin disciplinele din aria curriculară “Limbă și comunicare”.

Formarea și dezvoltarea la elevi a abilităților de comunicare constituie un obiectiv fundamental în cadrul programului recuperator. “A-l face pe copil să vorbească corect limba și s-o înțeleagă înseamnă a servi deopotrivă individul și societatea”. (Robert Dottrens) *Orele de formare a abilităților de comunicare* oferă un cadru organizat și o metodologie adecvată, structurată pe cerințele educative speciale cu ajutorul cărora copilul deficient mintal poate atinge propriul potențial în ceea ce privește formarea și dezvoltarea competențelor comunicative.

Tot ce are de făcut cadrul didactic din școala specială este să stimuleze comunicarea verbală a elevilor. Aceasta înseamnă să-l învețe pe copil să vorbească și să povestească, să comunice și să interacționeze cu semenii, exprimându-și gândurile, stările, trăirile, sentimentele, opiniile. Mai înseamnă înseamnă să-l permită copilului să inițieze el însuși relația verbală cu adultul și nu doar să fie cel care așteaptă și primește. Totodată, cadrul didactic mai trebuie să-l determine pe elev să folosească “cuvântul potrivit” în situația de viață concretă și să construiască structuri verbale corecte din punct de vedere gramatical.

Disciplina *Formarea abilităților de comunicare* are și o valoare instrumentală deosebită pentru elevi, însumând valorificarea experienței lingvistice și cognitive a acestora, dezvoltarea și activizarea vocabularului, precum și cunoașterea / prezentarea unor aspecte din mediul înconjurător sau din experiența proprie. Preocuparea pentru stimularea comunicării verbale și structurarea ei corespunzător normelor existente este prezentă în întregul proces educativ și recuperator, indiferent de disciplina școlară, de forma de activitate sau de condițiile în care se desfășoară (clasă, atelier, cantină, dormitor, în afara școlii etc.).

Prezentă programă propusă de autoare se adresează elevilor cu deficiență mintală ușoară și moderată, fiind concepută pe cele două cicluri de școlaritate: clasele I – IV și clasele V – VIII. În primul ciclu accentul cade pe *dezvoltarea capacităților de receptare a mesajelor și de exprimare orală*. Obiectivele cadru și de referință își modifică gradul de

complexitate în ciclul gimnazial, astfel încât să se asigure, ca finalitate, ***dezvoltarea achizițiilor lingvistice și încurajarea folosirii limbii române pentru exprimarea elevilor în situații variate de comunicare.***

S-au propus preponderent ca activități de învățare pentru dezvoltarea capacităților de comunicare verbală la elevii deficiență mintali, ***jocul și exercițiul-joc.*** Acestea apar frecvent în varietatea activităților de învățare, considerându-se că jocurile de vorbire au rolul de a-i obișnui pe elevi cu sistemul limbii, precum și de a exersa comunicarea verbală în situații de viață reală.

De menționat că, alături de jocurile verbale, în Programă apar și exerciții și jocuri de expresie corporală, plastică, muzicală, cu obiecte animate și marionete.

Aplicarea jocurilor crează o atmosferă destinsă în clasă, favorizând însușirea conținuturilor în mod atractiv, activ și conștient.

În ceea ce privește conținuturile de învățare acestea au fost selectate din perspectivă psihopedagogică, grupate pe cicluri de școlarizare.

Evaluarea elevilor se va face ținând cont de exersarea și dezvoltarea capacităților de exprimare orală, de activizarea și îmbogățirea vocabularului, cât și de dezvoltarea receptivității și expresivității orale.

Prin stimularea procesului de comunicare a elevilor la orele de formare a abilităților de comunicare, cadrul didactic trebuie să urmărească întotdeauna patru scopuri principale: să fie receptat, să fie înțeles, să fie acceptat și totodată să provoace o schimbare de atitudine și comportament în rândul elevilor.

Programa școlară prezintă se dorește a fi un instrument viabil, la îndemâna membrilor echipei pluridisciplinare care se ocupă de copilul cu deficiență mintală, în vederea adaptării intervenției la particularitățile psihologice individuale și de vârstă ale acestuia.

A. OBIECTIVE CADRU

CLASELE I – IV

- I. FORMAREA ȘI EXERSAREA CAPACITĂȚILOR DE EXPRIMARE ORALĂ
- II. ACTIVIZAREA ȘI ÎMBOGĂȚIREA VOCABULARULUI
- III. FORMAREA ȘI EXERSAREA CAPACITĂȚILOR DE COMUNICARE EXPRESIVĂ, CA MIJLOC DE INTERRELAȚIONARE

B.OBIECTIVE DE REFERINȚĂ ȘI ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE:

I. FORMAREA ȘI EXERSAREA CAPACITĂȚILOR DE EXPRIMARE ORALĂ

<i>Obiective de referință</i>	<i>Activități de învățare</i>
I.1.Să semnalizeze, prin răspunsuri adecvate, înțelegerea mesajului interlocutorului:	<ul style="list-style-type: none"> -exerciții joc de atenție și comunicare (ex. “Ascultă cu atenție ce a spus!”;”Eu sunt ... și îmi place ....”, “Doamna spune să....”, “Telefonul fără fir”, “Aș mânca o portocală”; -exerciții de identificare a unor acțiuni după imagini, situații concrete, jocuri de mimică; -exerciții de completare a unor mesaje orale scurte, pentru obținerea mai multor informații în cadrul grupurilor; -exerciții-dialog: elev-elevi, elevi-elevi, elev–profesor, profesor – elevi, pe teme familiare; -discuții libere pe teme date; -jocuri de mimică; -exerciții de sesizare a unor mijloace nonverbale (gesturi,mimică etc) prin care se pot comunica diferite stări, atitudini etc; -exerciții-joc de sesizare a corespondenței elementelor verbale cu cele nonverbale; -exerciții de redare a unui mesaj prin utilizarea altor modalități de exprimare (desen, mimă etc).
I.2.Să utilizeze modalități alternative de răspuns la întrebări:	<ul style="list-style-type: none"> -exerciții joc de mișcare și comunicare (“Oglinda”); -exerciții joc de prezentare /reprezentare a unor obiecte, activități familiare (cunoscute) prin diverse metode alternative (limbaj gestual, desen, muzică etc); -exerciții joc “Câți ani ai?”; -exerciții-joc de corectare /autocorectare a răspunsurilor greșite (ex.cățelul zboară, rândunica înotă etc); -jocuri de rol cu și fără marionete /păpuși; -formularea unor răspunsuri alternative prin limbajul mimico-gesticular, desen, muzică.
I.3.Să identifice asemănări și deosebiri între el și ceilalți (colegi, profesori, părinți etc):	<ul style="list-style-type: none"> -exerciții-joc de autocunoaștere și intercunoaștere în grup; -exerciții-joc de atenție și comunicare, de tipul “Ghicește ce s-a schimbat!”; -exerciții-joc de identificare a asemănărilor și deosebirilor în cadrul grupului de elevi (ex.”De aceeași parte a drumului!”); -exerciții-joc de autoprezentare și prezentare a altor persoane, utilizând diverse modalități de exprimare – verbală, plastică, muzicală, grafică (ex.”Mă desenez pe mine!”); -exerciții-joc de stabilire a unor corespondențe între însușiri personale și trăsături caracteristice ale unor animale etc (lingușitoare ca pisica, roșcată ca vulpea, fricos ca iepurele etc.); -exerciții-joc de evidențiere a calităților personale;

	-exerciții-joc pentru stabilirea însușirilor personale și a celorlalți (ex.”Să facem cunoștință”, “Acesta sunt eu!”); -exerciții joc de identificare a unor asemănări și deosebiri în raport cu diferite categorii (colegi de clasă, membrii familiei, prieteni, cunoscuți, animale etc – ex. “Diferențele asemănătoare”).
I.4.Să formuleze corect enunțuri verbale adecvate unor situații date:	-exerciții de construire corectă a unor enunțuri, după imagini, legate de o situație concretă; -exerciții-joc de dicție (frământări de limbă, proverbe, ghicitori, zicători, jocuri pentru copii etc.); -exerciții-joc de identificare și corectare a unor cuvinte pronunțate greșit; -exerciții de stabilire a corespondenței conținuturilor unor enunțuri verbale cu situația dată; -exerciții-joc de corespondență între forma exprimării verbale (enunțiativă, exclamativă, interogativă) și diverse situații date; -exerciții de povestire și repovestire a unor fapte concrete / povestiri cu tâlc.
I.5.Să formuleze opinii personale referitoare la diferite situații:	-exerciții-joc “Acesta sunt eu!”; -dialoguri pe teme cunoscute; -exerciții pentru exprimarea aprobării-dezaprobarii; -exerciții-joc de analiză a unor situații concrete/comportamente, acțiuni prezentate în imagini; -exerciții-joc de identificare a unor stări sufletești și acțiuni prezentate în imagini (ex.”Prima impresie”, “Cum mă simt azi?”; “Joc de cărți cu fețe umane” etc.); -exerciții-joc de transmitere, prin gesturi și expresia figurii, a diferitelor stări emoționale și cauza acestora; -exerciții-joc de rol – jocuri de simulare; -exerciții-joc de argumentare a unei acțiuni, a unui comportament, a unei decizii; -exerciții de exprimare a propriilor păreri în legătură cu fapte și întâmplări cunoscute.

II. ACTIVIZAREA ȘI ÎMBOGĂȚIREA VOCABULARULUI

<i>Obiective de referință</i>	<i>Activități de învățare</i>
II.1.Să-și dezvolte volumul vocabularului:	-exerciții-joc pentru utilizarea numărului de singular și plural în comunicare (ex.”Eu spun una, tu spui multe..”, “Eu spun multe, tu spui una..” etc.); -exerciții-joc de găsire a cuvintelor care exprimă însușiri ale ființelor, lucrurilor și fenomenelor ale naturii (cu / fără suport concret); -exerciții-joc de utilizare a diminutivelor (ex.”Să alintăm cuvintele!”; “Copiii cuvintelor” etc.); -exerciții-joc cu familii de cuvinte (cu /fără suport concret); -jocuri didactice de sinonimie, antonimie, omonimie (cu /fără suport concret); -exerciții-joc pentru stabilirea momentelor desfășurării unor acțiuni (“Ieri, azi, mâine” etc);

	<ul style="list-style-type: none"> -exerciții de modificare a sensului unui enunț prin eliminarea, înlocuirea sau adăugarea unui cuvânt; -exerciții-joc de eliminare a unui cuvânt care nu se potrivește ca înțeles cu o serie de cuvinte (cu /fără suport concret); -exerciții-joc pentru realizarea corespondenței între diverse noțiuni integratoare (obiecte de uz casnic, de îmbrăcăminte, meserii, animale etc) și utilitatea acestora (ex.”Toate fructele din coș “ , “La ce folosește?”, “Ce poți face cu..?” etc.)
II.2.Să sesizeze sensul cuvintelor dintr-un mesaj:	<ul style="list-style-type: none"> -exerciții-joc de punere în corespondență a unui cuvânt cu imaginea corespunzătoare; -exerciții-joc de identificare a cuvintelor noi dintr-un mesaj (cu /fără suport); -exerciții-joc de stabilire a sensului cuvintelor noi, prin raportare la context (cu /fără suport concret); -exerciții-joc de acțiune, de tipul: comandă-execuție-redare verbală a acțiunii efectuate; -exerciții-joc de sinonimie, antonimie, omonimie.
II.3.Să-și valorifice achizițiile din vocabularul propriu în comunicarea cotidiană:	<ul style="list-style-type: none"> -exerciții-joc de organizare și verbalizare a unei acțiuni (ex.”Plec la școală..”, “Plec în vacanță” etc); -exerciții-joc de exersare a cuvintelor cunoscute (ex.”Fazan”, “Conexiuni” etc); -exerciții-joc de descriere a unor obiecte prin enumerarea caracteristicilor și a utilității lor (ex.”Cutia cu surprize”); -exerciții-joc de tipul “Eu spun un cuvânt (personaj din poveste, pasăre, animal, coleg, prieten, anotimp etc.) și tu spui o însușire a lui”; -ghicitori și jocuri lexicale (rebusuri, versuri hazlii etc); -povești terapeutice, povești raționale pentru copii pe diverse teme și povești cu tâlc; -exerciții de povestire a unei situații, poveste(cu /fără sprijin); -exerciții de completare a unor povești fără final – “Continuă povestea!”; -exerciții-joc cu marionete / păpuși, pe teme date sau pe baza poveștilor cunoscute;

III. FORMAREA ȘI EXERSAREA CAPACITĂȚILOR DE COMUNICARE EXPRESIVĂ, CA MIJLOC DE INTERRELAȚIONARE:

<i>Obiective de referință</i>	<i>Activități de învățare</i>
III.1.Să manifeste inițiativă, interes și cooperare pentru a comunica cu ceilalți:	<ul style="list-style-type: none"> -exerciții-joc de imitare a unor acțiuni, persoane etc; -exerciții-joc de expresie verbală (ex.”Hai să facem o poveste”, “Poveste după imagini”, “Mașina de scris” etc); -exerciții-joc de expresie corporală (ex.”Strada cu surprize”, “Măinile fermecate”, “Statuile”, “Statuile muzicale” etc); -exerciții de recitare a unor strofe scurte, poezii hazlii etc; -exerciții-joc cu obiecte animate (ex. fularul este un șarpe, căciula reprezintă un bunic, pălăria – o doamnă etc); -exerciții-joc de identificare și reproducere a stărilor emoționale, în diverse contexte (cu/fără suport imagistic);

	-jocuri de mimică; -exerciții-joc de grup, pe teme date; -exerciții joc de tipul “Proba de film”.
III.2.Să exerseze modalități de comunicare expresivă în diverse situații, utilizând variate moduri de exprimare (verbală,nonverbală, muzicală, plastică):	-exerciții-joc de expresie plastică (ex.”Cartea de vizită veselă”, “Pregătire de petrecere”, “Căpcăunul”,”Păpuși de carton” etc); -exerciții-joc de expresie muzicală (ex.”Inventatorul de instrumente”, “Joc de atenție pe fond muzical”, “Hîrtia magică” etc.); -exerciții-joc de rol pe teme date: “La magazin”, “La masă”, “În pauza mare” etc; -dialoguri utilizând marionete/păpuși tip mănușă; -exerciții-joc de tipul “Fântâna miraculoasă”, “Zâna cea buna”, “Peștișorul de aur” etc. -dramatizări.

C. CONȚINUTURILE ÎNVĂȚĂRII:

I.EXERCIIȚII ȘI JOCURI PENTRU FORMAREA ȘI DEZVOLTAREA CAPACITĂȚII DE EXPRIMARE ORALĂ (clasele I – IV):

- Exerciții și jocuri pentru semnalizarea înțelegerii mesajului interlocutorului
- Exerciții de exersare a modalităților alternative de răspuns la întrebări
- Exerciții-joc pentru identificare de asemănări și deosebiri
- Exerciții-joc pentru adecvarea exprimării verbale la diferite situații date
- Exerciții-joc de exersare a exprimării opiniei personale
- Exerciții-joc de atenție, mișcare și comunicare

II.EXERCIIȚII ȘI JOCURI PENTRU ÎMBOGĂȚIREA ȘI ACTIVIZAREA VOCABULARULUI:

- Exerciții și jocuri pentru dezvoltarea vocabularului
- Exerciții de sesizare a sensului cuvintelor dintr-un mesaj
- Exerciții-joc pentru activizarea vocabularului elevului în comunicarea cotidiană
- Povești terapeutice, povești raționale pentru copii, povești cu tâlc și povești fără final
- Exerciții-joc cu marionete / păpuși

III.EXERCIIȚII ȘI JOCURI PENTRU EXERSAREA CAPACITĂȚII DE COMUNICARE EXPRESIVĂ:

- Exerciții și jocuri de expresie verbală
- Exerciții și jocuri de expresie corporală
- Exerciții și jocuri de expresie plastică
- Exerciții și jocuri de expresie muzicală
- Exerciții-joc cu obiecte animate
- Jocuri de rol pe teme date
- Dialoguri utilizând marionete / păpuși. Dramatizări

Notă: Jocurile date ca exemplu sunt variante adaptate sau nu ale jocurilor ce pot fi găsite în următoarele surse bibliografice:

- 1.Ciobotaru, A.D. și Mihailovici, E. – *Valențe formative și terapeutice ale teatrului*, Ed. Spiru Haret, Iași, 2003;
- 2.Pop, I., Pop, A., Boca, I. (coordonator) – *Vreau să mă joc*, culegere de jocuri elaborată în cadrul Programului Enfance Roumanie “Împreună spre normalitate”, Ed. Alma Mater, Cluj-Napoca, 2003;
- 3.Benga, O. (coordonator), Bogdan, R., Petra, L., Pop, M., Boroș, S. – *Jocuri terapeutice*, Ed. ASCR, Cluj-Napoca, 2004;
- 4.Filipoi Sempronia – *Basmе terapeutice pentru copii și părinți*;
- 5.Waters Virginia – *Povești raționale pentru copii*, Ed. ASCR, Cluj-Napoca, 2003;
- 6.***Conflictele și comunicarea – Un ghid prin labirintul artei de a face față conflictelor, Ed. ARC, 1998

Alte surse bibliografice din care se pot selecta texte:

- 1.Filip Stelian – *Cartea cu zâmbete*;
- 2.Jean La Fontaine – *Fabule*;
- 3.Contesa de Segur – *Povești cu zâne*;
- 4.Jules Renard – *Morcoveață*;
- 5.Alexei Tolstoi – *Buratino*;
- 6.Rudyard Kipling – *Simple povești*;
- 7.Marin Sorescu – *Unde fugim de acasă?*

D.COMPETENȚE:

CLASELE I - IV

<i>OBIECTIVE DE REFERINȚĂ</i>	<i>COMPETENȚE</i>
I.FORMAREA ȘI EXERSAREA CAPACITĂȚILOR DE EXPRI-MARE ORALĂ	C.1.Înțelege corect semnificația globală a unui enunț / mesaj audiat C.2.Se prezintă, oferind informații despre propria identitate, domiciliu, familie și școală. C.3.Cunoaște numele colegilor și a persoanelor de referință din jur. C.4.Solicită sprijin / ajutor atunci când are nevoie. C.5.Identifică calități la propria persoană și la persoanele cunoscute (colegi, profesori etc). C.6.Povestește (cu/fără sprijin) o întâmplare / eveniment. C.7.Formulează opinii/ păreri personale referitoare la evenimente/persoane argumentându-le.
II.ACTIVIZAREA ȘI ÎMBOGĂȚIREA VOCABULARULUI	C.1.Operează cu noțiunile integratoare în diverse contexte (obiecte de îmbrăcăminte, de încălțăminte, animale, păsări, jucării etc). C.2.Identifică meserii și activități specific umane (activități din familie, activități școlare etc). C.3.Recunoaște un enunț corect formulat din punct de vedere logico-gramatical. C.4.Povestește o întâmplare /o poveste audiată în manieră personală.
III. FORMAREA ȘI EXERSAREA CAPACITĂȚII DE COMUNICARE EXPRESIVĂ CA MIJLOC DE INTERRELAȚIONARE:	C.1.Imită persoane care realizează diverse activități/ sau execută diverse mișcări, după model sau imagine. C.2.Folosește limbajul mimico-gestual pentru nuanțarea comunicării. C.3.Adoptă comportamente adecvate în diverse situații create (jocuri de rol). C.4.Recunoaște principalele stări emoționale (bucurie, supărare/furie, tristețe, plictiseală,rușine, mirare, frică etc). C.5.Participă la dialoguri, în grup, pe diferite teme. C.6.Utilizează păpușa/marioneta ca mijloc / instrument în cadrul unor situații de comunicare.

CLASELE V – VIII

A.OBIECTIVE CADRU:

- I. EXERSAREA ȘI DEZVOLTAREA CAPACITĂȚILOR DE EXPRIMARE ORALĂ ÎN DIFERITE SITUAȚII DE COMUNICARE
- II. ACTIVIZAREA ȘI ÎMBOGĂȚIREA VOCABULARULUI
- III. DEZVOLTAREA RECEPTIVĂȚII ȘI EXPRESIVITĂȚII ORALE

B.OBIECTIVE DE REFERINȚĂ ȘI ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE:

I.EXERSAREA ȘI DEZVOLTAREA CAPACITĂȚILOR DE EXPRIMARE ORALĂ:

<i>Obiective de referință</i>	<i>Activități de învățare</i>
I.1.Să-și formeze capacitatea de a utiliza dialogul în diverse situații, adoptând un comportament adecvat:	<ul style="list-style-type: none"> -exerciții joc de exersare a formulelor de adresabilitate; -exerciții de completare a unor mesaje orale scurte, pentru obținerea mai multor informații în cadrul grupurilor; -exerciții-dialog: elev-elevi, elevi-elevi, elev-profesor, profesor – elevi, pe teme diverse (E ziua mea, e ziua colegului meu, Vin Sărbătorile, Plecăm în vacanță etc); -exerciții de simulare a unor situații de comunicare, pe teme accesibile; -exerciții de identificare a unor calități și limite / defecte, referitoare la propria persoană și /sau la cei din jur (Ce pot / ce nu pot face?; Ce-mi place?; Ce am voie / ce nu am voie? etc). -discuții libere pe teme date; -exerciții de redare a unui mesaj prin utilizarea altor modalități de exprimare (desen, mimă etc.); -exerciții – joc de conștientizare a barierelor / factorilor perturbatori dintr-o comunicare (“Fulgii de zăpadă”, “Despre stereotipuri”, “Știrile de seară”, “Bargonezii și ruterienii”, “Cei galbeni și cei albaștri” etc).
I.2.Să povestească o întâmplare/ un eveniment / o poveste, oferind detalii:	<ul style="list-style-type: none"> -exerciții joc de povestire a unei întâmplări/ eveniment, oferind detalii; -exerciții de povestire și repovestire a unor fapte concrete/ povestiri cu tâlc; -exerciții de relatare a conținutului unor povești, povestiri, lecturi; -exerciții-joc de analiză a unor situații concrete sau prezentate, evidențiind caracteristicile situației, argumentare. -exerciții de exprimare a propriilor păreri în legătură cu fapte și întâmplări cunoscute din viața cotidiană/ povești; -exerciții-joc de completare a unor povești fără final (ex.”Continuă povestea!”); -povești terapeutice, povești raționale pentru copii, povești cu tâlc, pe diferite teme; -jocuri de rol cu și fără marionete /păpuși; -exerciții joc de extragere a unei învățături /morale dintr-o situație trăită , relatată /lectură; -exerciții-joc de alcătuire / construire a unei noi povești, plecând de la anumite repere/personaje/evenimente etc).

I.3.Să-și exprime opiniile personale referitor la o situație, analizând-o, argumentând și identificând soluții:	-exerciții-joc de exprimare a aprobării și dezaprobării de tipul “Adevărat/ fals”, “Așa da / Așa nu!”; -exerciții de argumentare a unui comportament/situație/decizie cu exprimarea opiniei personale; -exerciții-joc de stabilire a unor corespondențe între însușiri personale și trăsături caracteristice ale altor categorii de persoane sau animale etc (ex. jocul “Diferențele asemănătoare”); -exerciții-joc de identificare a unor calități, limite și defecte, referitoare la propria persoană și / sau la cei din jur; -exerciții de identificare a soluțiilor corecte în vederea argumentării unor fapte /situații de viață; -exerciții-joc de autocunoaștere și intercunoaștere în grup, de tipul “Acesta sunt eu!”; “Ce calități și defecte are colegul meu?”; -exerciții joc de extragere a unei învățături /morale dintr-o situație trăită , relatată /lectură; -exerciții joc de tip REBUS.
---	--

II. ACTIVIZAREA ȘI ÎMBOGĂȚIREA VOCABULARULUI

<i>Obiective de referință</i>	<i>Activități de învățare</i>
II.1.Să opereze minimal cu informații/ date referitoare la instituții reprezentative din comunitate:	-exerciții de identificare a instituțiilor din comunitate; -exerciții de identificare unor persoane de contact din diferite instituții (școală –portar, gară, autogară – ghișeu de informații, casă de bilete, spital – ghișeu de informații etc); exerciții-joc de stabilire a corespondenței dintre diferite instituții și persoane/locuri de unde poate obține informații; -exerciții-joc de simulare pentru obținerea unor informații utile (“Unde este...?”, “La ce oră...?”, “Cum ajungla ...?” etc); -exerciții-joc pentru obținerea unor informații utile din cartea de telefon, panouri de informații din gări, autogări, pliante, anunțuri publicitare etc; -exerciții pentru accesarea serviciilor de intervenție urgentă (salvare, pompieri, poliție); -jocuri de rol.
II.2.Să identifice alternative de petrecere a timpului liber:	-exerciții de identificare a modalităților de petrecere a timpului liber la sfârșitul săptămânii; -exerciții de identificare a modalităților de petrecere a timpului liber în vacanțe; -exerciții-joc de prezentare a unor sărbători religioase în familie (Crăciunul, Paștele); -exerciții de identificare a unor modalități alternative de petrecere a zilei de naștere/zilei onomastice; -exerciții de identificare a activităților specifice de petrecere a timpului liber în diverse anotimpuri; -exerciții de identificare a activităților de timp liber, în funcție de vârstă; -exerciții-joc de identificare a locurilor posibile de

	de petrecere a timpului liber și a activităților specifice, în funcție de vârstă(acasă, în oraș – la cinema, la net, la discotecă etc).
II.3.Să exerseze deprinderea de organizare a activităților personale:	-exerciții de ordonare și planificare a activităților personale (cu sprijin), pe o zi, sau sfârșit de săptămână; -exerciții de ordonare și planificare a activităților personale (cu sprijin), pentru perioada de vacanță; -exerciții de utilizare a calendarului, agendei ca instrument de planificare și comunicare; -exerciții de ordonare a unei serii de acțiuni.

III. DEZVOLTAREA RECEPTIVITĂȚII ȘI EXPRESIVITĂȚII VERBALE:

<i>Obiective de referință</i>	<i>Activități de învățare</i>
III.1.Să manifeste inițiativă, interes și cooperare pentru a comunica cu ceilalți:	-exerciții de exprimare a propriilor opinii și gânduri în legătură cu fapte, întâmplări / evenimente, exprimând trăiri și sentimente; -exerciții de rezolvare a unor sarcini în grupuri mici de lucru (2-3 elevi); -exerciții de dezvoltare a inițiativei comunicative; -exerciții-joc de tipul “Proba de film”; -exerciții-joc de expresie verbală și corporală; -exerciții interpretare a unor roluri în diverse dramatizări.
III.2.Să exerseze modalități de comunicare expresivă în diverse situații, utilizând variate moduri de exprimare (verbală, nonverbală, muzica-lă, plastică):	-exerciții-joc de identificare și reproducere a stărilor emoționale, în diverse contexte (cu/fără suport imagistic); -jocuri de rol pentru exersarea unor acte de vorbire, de construire a unor dialoguri imaginare, folosind ca instrument păpușa/ marioneta, pentru exprimarea propriilor trăiri, sentimente/ probleme; -jocuri de mimică și pantomimă; -exerciții de completare a mesajului verbal cu elemente mimico-gestuale; -exerciții-joc de expresie plastică; -exerciții-joc de expresie muzicală; -dramatizări.

C. CONȚINUTURILE ÎNVĂȚĂRII:

I.EXERCIIȚII ȘI JOCURI PENTRU EXERSAREA CAPACITĂȚII DE EXPRIMARE ORALĂ :

- Exerciții și jocuri pentru adaptarea comunicării la diverse contexte
- Exerciții-joc pentru identificare de calități , limite /defecte
- Exerciții-joc de povestire /relatare a unei întâmplări, povești, eveniment etc
- Exerciții-joc de exersare a exprimării opiniei personale-
- Povești terapeutice, povești raționale pentru copii, povești cu tâlc și povești fără final
- Exerciții-joc de analiză a unor situații concrete
- Exerciții joc de exprimare a opiniei personale și argumentare a acesteia
- Exerciții joc de autocunoaștere și intercunoaștere

II.EXERCIIȚII ȘI JOCURI PENTRU ÎMBOGĂȚIREA ȘI ACTIVIZAREA VOCABULARULUI:

- Exerciții și jocuri pentru dezvoltarea vocabularului
- Exerciții de identificare și diferențiere a alternativelor de petrecere a timpului liber
- Exerciții-joc pentru activizarea vocabularului elevului în comunicarea cotidiană
- Exerciții-joc de ordonare și planificare a acțiunilor / activităților

III.EXERCIIȚII ȘI JOCURI PENTRU EXERSAREA CAPACITĂȚII DE COMUNICARE EXPRESIVĂ:

- Exerciții și jocuri de expresie verbală
- Exerciții și jocuri de expresie corporală
- Exerciții și jocuri de expresie plastică
- Exerciții și jocuri de expresie muzicală
- Exerciții joc de dezvoltare a inițiativei comunicative
- Exerciții-joc cu obiecte animate
- Jocuri de rol pe teme date
- Dialoguri utilizând marionete / păpuși. Dramatizări

Notă: Jocurile date ca exemplu sunt variante adaptate sau nu ale jocurilor ce pot fi găsite în următoarele surse bibliografice:

- 1.Ciobotaru, A.D. și Mihailovici, E. – *Valențe formative și terapeutice ale teatrului*,Ed. Spiru Haret, Iași, 2003;
- 2.Pop, I., Pop, A., Boca, I. (coordonator) – *Vreau să mă joc*, culegere de jocuri elaborată în cadrul Programului Enfance Roumanie “ Împreună spre normalitate”, Ed. Alma Mater, Cluj-Napoca, 2003;
- 3.Benga, O. (coordonator), Bogdan, R., Petra, L., Pop, M., Boroș, S. – *Jocuri terapeutice*, Ed. ASCR, Cluj-Napoca, 2004;
- 4.Filipoi Sempronia – *Basmе terapeutice pentru copii și părinți*;
- 5.Waters Virginia – *Povești raționale pentru copii*, Ed. ASCR, Cluj-Napoca, 2003;
- 6.***Conflictele și comunicarea – Un ghid prin labirintul artei de a face față conflictelor, Ed. ARC, 1998

Alte surse bibliografice din care se pot selecta texte:

- 1.Filip Stelian – *Cartea cu zâmbete*;
- 2.Jean La Fontaine – *Fabule*;
- 3.Contesa de Segur – *Povești cu zâne*;
- 4.Jules Renard – *Morcoveață*;
- 5.Alexei Tolstoi – *Buratino*;
- 6.Rudyard Kipling – *Simple povești*;
- 7.Marin Sorescu – *Unde fugim de acasa?*

D.COMPETENȚE:**CLASELE V - VIII**

<i>OBIECTIVE DE REFERINȚĂ</i>	<i>COMPETENȚE</i>
I.EXERSAREA ȘI DEZVOLTAREA CAPACITĂȚILOR DE EXPRIMARE ORALĂ:	C.1.Inițiază un dialog pe diferite teme familiare lui. C.2.Adoptă în situații noi un comportament adecvat și în concordanță cu partenerul de dialog (se prezintă, folosește în mod adecvat formulele de adresabilitate etc). C.3.Identifică calități și limite / defecte, referitoare la propria persoană și / sau la cei din jur(Ce pot / ce nu pot face, Ce-mi place, ce n-am voie etc). C.4.Povestește, în mod coerent, o întâmplare / un eveniment, oferind detalii. C.5.Participă activ la dialoguri pe diverse teme (familia mea, casa mea, ce aș vrea să fiu etc). C.6.Analizează un comportament/situație și-și exprimă opiniile, argumentând și identificând soluții. C.7.Extrage o învățătură/ morală dintr-o situație trăită, relatată / dintr-o lectură.
II.ACTIVIZAREA ȘI ÎMBOGĂȚIREA VOCABULARULUI	C.1.Cunoaște instituțiile din comunitate (cartier, sat/oraș). C.2.Cunoaște persoane de contact din diferite instituții (portar, ghișeu de informații, recepție, casierie etc). C.3.Formulează întrebări adecvate pentru obținerea unor informații utile („Unde este...?”, „La ce oră....?”, „Cum ajung la ....?”, „Cât costă.....?”). C.4.Utilizează diverse modalități de a obține informații : consultă cartea de telefon, citește panourile de informații din gări/autogări, citește pliante/ anunțuri. C.5.Știe situațiile când poate sau trebuie să acceseze serviciile de intervenție urgentă (salvare, pompieri, poliție). C.6.Identifică alternative de petrecere a timpului liber în diverse anotimpuri, specifice vârstei. C.7.Utilizează corect calendarul, ca instrument de comunicare. C.8.Planifică activitățile personale (cu sprijin), pe o perioadă de timp determinată (o zi, sfârșit de săptămână etc).
III.DEZVOLTAREA RECEPTIVITĂȚII ȘI EXPRESIVITĂȚII ORALE:	C.1.Joacă diverse roluri în dramatizări. C.2.Folosește păpușa/marioneta, ca instrument pentru exprimarea propriilor trăiri/ sentimente/ probleme. C.3.Completează mesajul verbal cu elemente mimico-gestuale.

BIBLIOGRAFIE:

- Asociația RENINCO România –*Curriculum pentru copiii cu deficiențe(dizabilități) severe și profunde*, iunie 2001;
- Asociația RENINCO România –*Ghid de predare – învățare pentru copiii cu cerințe educative speciale*, 2001;
- Mușu Ionel (coordonator),*Programe școlare pentru clasele I – IV*, școala specială pentru elevii cu handicap mintal, S.C.Tipocart Brașovia S.A., București, 1992;
- Mușu Ionel, Taflan Aurel (coordonatori), *Terapie educațională integrată*, Ed.PROHUMANITATE, București,1997;
- Păunescu Constantin, Kostyak Carmen, Mușu Ionel, Lupu Florica, *Metodologia învățării limbii române în școala ajutătoare*, E.D.P., București, 1982;
- Radu Gheorghe,*Psihopegagia dezvoltării școlarilor cu handicap*, E.D.P.,București, 1999.